

Sperandiova medalja u splitskom Gradskom muzeju

KRUNO PRIJATELJ

U zbirkama splitskog Gradskog muzeja nalazi se jedna zanimljiva brončana renesansna medalja. Na njezinu je aversu profil muškarca u zreloj dobi, odjevenog u humanističku odjeću sredine XV. stoljeća. Lik je golobrad, s dugom kosom. Na glavi ima koničnu kapu. Vidi mu se šaka lijeve ruke. Unaokolo je natpis: ANDREAS BARBATIA MESANIVS EQVES ARAGONU (m) Q(ue) REGIS CONSILIARIVS IVRIS VTRIVSQ(ue) SPLENDIDISSIMV(s) IVBAR.

Na reversu je lik Fame, s tijelom prekritim ljuskama, s tri para krila, od kojih su gornja najveća, srednja manja, a donja najmanja. Lik stoji uspravno i en face, drži u rukama jednu otvorenu i jednu zatvorenu knjigu, a pod nogama mu je hrpa knjiga. Unaokolo je natpis: FAMA SVPER AETHERA NOTUS, a odozdo je potpis OPVS SPERANDEI. Citat je to iz Vergila, Eneida, I, 379.

Objelodanjujemo ovaj splitski primjerak te medalje, djela velikog renesansnog medaljiste Sperandia iz Mantove, jer se on nalazi u našoj zemlji i jer se iz slabo sačuvanog reproduciranog

egzemplara iste iz Dreyfuss-Duveenove zbirke, objelodanjenog u Hillovom katalogu, slabije vide njeni vanredni kvaliteti.¹

Sperandio iz Mantove, autor ove medalje, jedno je od najvećih imena renesansnih medaljera. Pravo mu je ime *Sperandio Savelli*, a sin je zlatara Bartolomea di Sperandio. Roden je u Mantovi, po svoj prilici prije godine 1441. Javlja se najprije kao zlatar u Ferrari (1445—1447), boravi zatim u Mantovi (1450—1451), Milanu (1460), pa opet u Ferrari (1463—1477), gdje djeluje i kao kipar, pa i kao arhitekt. Nakon boravka u Faenzi

¹ Medalja se spominje u: *Museum Mazzuchelianum*, Ven. 1761, I, XXIV, 1; *Heraeus, Bildnisse der regierenden Fürsten und berühmter Männer vom XIU bis zum XVIII Jahr.*, Beč 1828, XXXIV, 6; *Bolzenthall H., Skizzen zur Kunstgeschichte der modernen Medaillen — Arbeit.* Berlin 1840, 64; *Armand, Les médailleurs italiens des quinzième et seizième siècles*, II ed., I, 64, 4, Paris 1883; *Hill, A Corpus of italian Medals of the Renaissance before Cellini*, 1930 br. 384; *Hill: Renaissance Medals (The Gustav Dreyfus Collection)*, Oxford 1931, str. 68. br. 125. Ova posljednja publikacija je fundamentalna, te donosi najdetaljniji opis, analizu i sliku Sperandiove medalje Andree Barbazza. Kolekciju Dreyfus otkupio je god. 1930. Sir Joseph Duveen, Bart.

Sl. 1 — Sperandio iz Mantove: Medalja (avers)
U Gradskom muzeju u Splitu

Sl. 2 — Sperandio iz Mantove: Medalja (revers)
U Gradskom muzeju u Splitu

(1477—1478) i Bologni (1478—1490), vraća se u Ferraru. Javlja se kasnije u Padovi, rodnoj Mantovi i Veneciji, gdje kuje i novac. Umro je godine 1504.²

Njegove medalje spadaju među najljepša djela takve vrste iz XV. st. Ističu se izvanrednim poznavanjem zanata, neposrednim i prirodnim realizmom u portretima, osjećajem ritma i harmonije u kompoziciji, slobodom u tretmanu, koja katkad djeluje kao površnost.

Lik prikazan na našoj medalji, Andrea Barbaza iz Messine, istaknuti je pravnik pri raznim renesansnim dvorovima. Bio je savjetnik Ivana II., kralja aragonskog, oko god. 1466. Posljednje mu je boravište bila Bologna, te je tu i umro 20. srpnja 1479. U Bologni se nalazi njegovo poprsje u crkvi San Petronio, koje se pripisuje Sperandiju. U Bologni je jamačno nastala veza između Sperandija i Barbazze, te je u to doba, između 1478. i 1479. jedino i mogla nastati naša medalja.³

² O Sperandiju v. osobito Hill: *Sperandio Savelli u Thieme-Becker, Künstler Lexikon XXXI*, Leipzig 1937, str. 359—360; Venturi, *Storia dell'arte VI* (1908), str. 784—785; VIII/2 (1924), str. 447 ss.; Habich, *Die Medaillen der ital. Ren.*, 1924, str. 53. ss.

³ Hill: *Renaissance Medals* o. c., str. 68.

Historičari Sperandiova medaljističkog opusa podijelili su njegovo djelovanje na šest perioda: prvi ferarski, faentinski, bolonjski, drugi ferarski, mantovanski i mletački. Bolonjski period, koji obuhvaća baš te dvije godine, god. 1478. i 1479., spada u najplodnija i najznačajnija razdoblja u okviru cjelokupnog Sperandiova opusa. U to je doba nastala i poznata medalja Giovannija II. Bentivoglia, kao i medalja Virgilija Malvezzija, koje spadaju u Sperandiova remek-djela. Naša medalja ne zaostaje za ovima. Portret sicilskog pravника vrlo je snažan. Malo sirove crte lica odaju muškarca jakog karaktera i renesansno-humanističke svjetovne koncepcije. Dio lijeve ruke, koji drži krak rukava, sjajno je ukomponiran u cjelini. Meka je modelacija ruku, lica i kose u kontrastu sa sirovo tretiranom materijom odjeće. Klasične reminiscencije doziva nam mitološki lik na reversu, inspiriran na uzorima antike, smješten u okruglu površinu reversa sa zamjernim osjećajem ritma i kompozicije. Kao uvijek, slova imaju i nemalo dekorativno značenje.